

Afvalbeleid in de gemeente Den Haag

Een sprong voorwaarts

Tekst: Haags Milieucentrum

Foto's: Sandra Kamphuis, Henk Timmermans, Job Suijker

De omslagfoto is gemaakt in het nieuwe milieudepot aan
De Werf 13 (Zichtenburg) in Den Haag.

© HMC 2008

Haags Milieucentrum
Groot Hertoginnelaan 203
2517 ES Den Haag
070 30 50 286
info@haagsmilieucentrum.nl

Milieu en duurzaamheid zijn abstracte begrippen die helaas niet altijd dicht bij de belevingswereld van burgers staan. Dit komt onder meer doordat milieudegradatie vaak een sluipend en dus moeilijk zichtbaar proces is. Geheel anders ligt dat bij de dagelijkse stroom afval die we produceren. Die is wel heel zichtbaar, en niet alleen in Napels waar de afvalbergen zich opgehoopt hebben. Afval maakt het milieu zichtbaar en tastbaar, want afval heeft alles met milieu te maken. Dit is bovendien een onderwerp waarbij het relatief gemakkelijk is om als Haagse burger je verantwoordelijkheid te nemen. Veel mensen hebben moeite met verspilling. Het gaat ze aan het hart om gft, papier, glas, kunststof en metaal niet te scheiden, oude maar nog bruikbare spullen weg te doen of kapotte apparaten bij het vuilnis te zetten.

Voorwoord

Daarom willen veel burgers, als zij daarbij tenminste goed ondersteund worden, best hun verantwoordelijkheid nemen door hun afval goed te scheiden. Dat doen ze in de wetenschap dat op die manier grondstoffen uitgespaard worden en via compost de organische kringloop voor een deel hersteld wordt. Zo kunnen zij een stevige bijdrage leveren aan een beter milieu. Het scheiden van hun afval kan bovendien een stimulans of opstap voor Hagenaars zijn ook op andere (milieu)terreinen hun verantwoordelijkheid te nemen.

Helaas stond afvalscheiding door tal van oorzaken de laatste decennia niet hoog op de prioriteitenlijstjes van de gemeente en van de burger. Dat had onder meer te maken met overcapaciteit van verbrandingsovens, met rapporten die beweerden dat het goedkoper en beter voor het milieu zou zijn om alles te verbranden, met negatieve berichten in de media en met vuilnismannen die gft-scheiding door de burger stevig ontmoedigden door te beweren dat het later toch weer allemaal bij elkaar gegooid werd.

Gelukkig lijkt daar nu een kentering in te komen. Het afvalklimaat is grondig aan het veranderen en die veranderingen gaan supersnel. De stijgende grondstoffenprijzen zijn daarbij een belangrijke factor. Daardoor slaat een principe als Cradle to Cradle nu aan: de uitdaging is om producten zo te ontwerpen en te produceren dat door een gesloten kringloop geen afval ontstaat. Afvalhopen blijken nu letterlijk goudmijntjes, waaruit gespecialiseerde ondernemingen met een soort mijnbouw edelmetalen weten te winnen. Mede door dat nieuwe afvalklimaat heeft ook de gemeente haar koers gewijzigd. Via de 'HANS'-campagne" wil ze Haagse burgers weer tot het scheiden van hun afval bewegen en meer gft ophalen.

Die hernieuwde aandacht bij de gemeente voor afvalscheiding juichen wij toe. Ze past ook goed in de filosofie van de gemeente om samen met de burgers de stad te verbeteren. Maar dat nieuwe afvalklimaat biedt tevens een uitgelezen kans om nu te kiezen voor een systeemwijziging die - bij een goede uitvoering - zowel beter voor het milieu als goedkoper is. De burger kan op die manier middels een verlaging van de afvalstoffenheffing voor zijn inspanningen beloond worden. In een zeer goed met Den Haag vergelijkbare stad als Antwerpen gebeurt dat al.

Frans van der Steen, directeur Haags Milieucentrum

blz. 3	Voorwoord
6	Vooraf
7	1. Inleiding
9	2. Uitvoering van het Haagse gft-beleid
9	2.1 Meer gft apart inzamelen
9	2.2 'Practice what you preach'
11	2.3 Het goede voorbeeld
11	2.4 Beloning goed gedrag
12	3. Ontwikkelingen op gft-gebied
12	3.1 Cradle to cradle: afval wordt voedsel
13	3.2 Wel eens water zien branden?
14	3.3 Vergisten én composteren
15	3.4 Zelf composteren: de kortste keten
15	3.5 Een nieuw Italiaans initiatief
16	3.6 Fermenteren van gft: zelf composteren op z'n Japans
17	4. Overige afvalstromen
17	4.1 Wordt 2008 het jaar van de kunststofinzameling?
18	4.2 Papier
18	4.3 Glas
19	4.4 Klein chemisch afval (KCA)
20	4.5 Grof huishoudelijk afval
20	4.6 Kringlooppullen
21	5. Brengdepots: een cruciale schakel in de sprong voorwaarts
21	5.1 De huidige situatie
21	5.2 Modelbrengstation Zoetermeer
22	5.3 Elk stadsdeel een brengdepot
22	5.4 Herbruikbare bouwmaterialen
23	6. Antwerpen als lichtend voorbeeld
23	6.1 Gedifferentieerde tarieven: de dure restafvalzak
23	6.2 Milieustraatjes en sluikstort
24	6.3 Gemeente zegt Ja! tegen afvalscheiding
24	6.4 Milieudepots
24	6.5 Conclusies voor Den Haag
25	7. Nieuwe initiatieven
25	7.1 Luierinzameling
25	7.2 Een verbod op gratis plastic zakjes
26	7.3 Frituurvet als brandstof
26	7.4. Tapijt
26	7.5 Kurk en aluminium
27	7.6 Sloopafval
27	7.7. Containerisatie
28	8. Aanbevelingen voor de Sprong voorwaarts
33	Bijlagen

Inhoud

Vooraf

In deze nota wordt uiteengezet hoe het Haagse afvalbeleid en de uitvoering in de praktijk functioneert. Daarnaast hebben we bekeken op welke manier deze verbeterd zou kunnen worden. Daarbij hebben we de volgende vragen beantwoord:

- hoe presteert Den Haag op afvalgebied?
- hoe wordt het afvalbeleid op dit moment uitgevoerd?
- zijn er inspirerende voorbeelden elders te vinden?
- op welke wijze kan het systeem verbeterd worden?

Voor wat betreft de behandeling van de afvalstromen daar hebben we het accent op gft gelegd, de moeilijkste fractie.

We realiseren ons dat we lang niet alle onderwerpen uitputtend kunnen bespreken. Daarvoor was de scope van dit project te beperkt en gaan de ontwikkelingen in 'afvalland' te snel. Zo kregen we tijdens het schrijven van het eindrapport informatie over het inzamelen van fietsenbanden en had eigenlijk nog een keer met IVAM gepraat moeten worden.

Voor deze nota is een uitgebreide literatuurstudie verricht. Er is gesproken met allerlei deskundigen en betrokkenen. Er werden bezoeken gebracht aan onder meer de gemeente Antwerpen, de gemeente Zoetermeer, de composteringsinstallatie in de Europoort, en - als mystery guests - aan de Haagse afvalbrengdepots. Verder opende het Haags Milieucentrum een klachtenlijn.

Er is bewust niet gekozen voor een vuistdik rapport met wetenschappelijke aspiraties en gedegen bronvermelding.

1.

Inleiding

De gemeente Den Haag scoort als het om afvalscheiding gaat heel laag. Het percentage (door de burger) gescheiden huishoudelijk afval is 14%, terwijl de landelijke doelstelling voor de hoogste stedelijkheidsklasse 43% bedraagt. Zoals te verwachten zijn de verschillen per wijk groot.

In tabel 1 is te zien dat Rotterdam slechts weinig beter scoort, maar dat Maastricht en Nijmegen (die een systeem van gedifferentieerde tarieven hebben) het heel goed doen. Die komen zelfs boven de landelijke doelstelling van hun stedelijkheidsklasse uit.

Resultaten en doelstellingen bronscheiding huishoudelijk afval

Gemeente	Resultaat 2006 [%]				Doelstelling [%]
	stedelijkheids- klasse	hha	gha	totaal	gescheiden ingezameld
Nijmegen	2	58	69	62	53
's-Gravenhage	1	14	7	12	43
Rotterdam	1	16	44	22	43
Maastricht	2	63	70	65	53

Legenda

*) hha: bronscheiding huishoudelijk afval

**) gha: bronscheiding grof huishoudelijk afval

***) totaal: bronscheiding door huishoudens (huishoudelijk en grof huishoudelijk afval tezamen)

Tabel 1

Afval niet gescheiden aanleveren is niet alleen slecht voor het milieu, maar ook voor de portemonnee. Afvalverbranding is de duurste vorm van afvalverwerking. Compostering van gft kost slechts eenderde van wat verbranding kost. Apart inzamelen van allerlei deelstromen (papier, glas, metalen, hout e.d.) kan een gemeente zelfs geld opleveren (zie bijlage 1).

Het Haagse gemeentebestuur maakt er bij herhaling bezwaar tegen dat zijn prestaties op afvalgebied worden vergeleken met die van gemeenten als Zoetermeer, Delft en Nijmegen. Er zou vergeleken moeten worden met andere klasse A-gemeenten, zoals Amsterdam en Rotterdam. Het Haags Milieucentrum is het niet met deze redenering eens. Waarom zouden we niet kunnen leren van de fantastische afvalbrengdepots in Zoetermeer en Almere?

Maar laten we Den Haag eens vergelijken met een andere grote stad, met vergelijkbare grotestadsproblemen en eveneens een zeer gevarieerde bevolkingssamenstelling: Antwerpen. Evenals Nijmegen en Maastricht hanteert de Scheldestad een diftar-systeem (ook wel 'de dure restzak' genoemd) en de resultaten zijn ernaar. De Antwerpse burger scheidt bijna tienmaal zoveel gft als de gemiddelde Hagenaar en scoort ook op de andere deelstromen veel beter

Prestaties afvalscheiding in kilo's per inwoner (cijfers van 2005)

	Den Haag	Antwerpen	Rotterdam	Nijmegen
Gft	9	86	24	96
Papier	20	71	28	68
Glas	14	31	11	27
Rest	302	242	357	147

(Bron: Afval Overlegorgaan SenterNovem, Stad Antwerpen)

Tabel 2

(zie tabel 2). Het Haags Milieucentrum vindt dat diftar ook een oplossing voor de Haagse problemen zou kunnen zijn. Diftar is rechtvaardiger, omdat mensen die hun afval scheiden goedkoper uit zijn dan nu en mensen die niet of minder scheiden duurder, en aanzienlijk effectiever dan het Haagse systeem. Meer hierover leest u in hoofdstuk 6.

Op communicatiegebied zal een grote slag gemaakt moeten worden. Het kan de burger motiveren als hij geïnformeerd wordt over de resultaten van zijn afvalscheiding en de beloning daarvan in de vorm van een lagere afvalstoffenheffing. Het HMC denkt als middel hierbij onder meer aan korte filmpjes die zowel op internet als TV West te zien kunnen zijn. Deze maken aanschouwelijk wat er met de verschillende afvalstromen gebeurt. Meer hierover in de bespreking van de afzonderlijke afvalfracties.

Laten we eerst eens kijken naar de Haagse praktijk van afvalinzameling, te beginnen met gft.

2.

Uitvoering van het Haagse gft-beleid

Het huidige beleid en de uitvoering inzake gft-afval kennen een aantal problemen. Er wordt veel te weinig gft gescheiden, de gemeente is overgegaan op een verwarrend abonnementensysteem en er zingen verhalen rond over HMS-ers die gft bij het restafval zouden gooien.

2.1 Meer gft apart inzamelen

De gemeente Den Haag heeft zich bij de bouw van de composteringsfabriek in de Europoort contractueel verplicht om 20.000 ton per jaar aan te leveren. Die hoeveelheid is nooit gehaald. Daarom krijgt Den Haag boetes, waar de burger door middel van een hogere afvalstoffenheffing voor opdraait. Overigens, i.v.m. een nieuw contract eind 2008 vervallen de boetes.

Hoewel de hoeveelheid ingezameld gft de laatste tijd een stijgende lijn vertoont (nu 5515 ton), worden de doelstellingen van het Landelijk Afvalplan (LAP) en van de gemeente zelf bij lange na niet gehaald. In de Nota Optimalisering Afvalbeheer (NOA) is gekozen voor een verdrievoudiging.

2.2 'Practice what you preach'

Afvalinzamelaars zijn te beschouwen als 'ambassadeurs' voor afvalscheiding. Als rondzingt dat zij gft en restafval bij elkaar gooien, is dat funest voor het vertrouwen van de burger. Nog veel erger is het als vuilnislieden rondbazuinen dat 'alles later toch bij elkaar gegooid wordt'. Mensen willen deze verhalen graag geloven, want zoveel mogelijk gescheiden inleveren van afval vergt enige inspanning en moeite.

Het allerergste is nog wel dat veel van die verhalen geheel of gedeeltelijk waar zijn. HMS-medewerkers lijken in het verleden vrij regelmatig, misschien wel structureel, gft-afval bij het grijze afval te hebben gegooid.

Het HMC ontving hierover regelmatig klachten, al dan niet via de speciaal hiertoe in het leven geroepen klachtenlijn. Veel klagers - verspreid over vrijwel de hele stad - hadden gezien dat HMS-

medewerkers hun van abonnementsstickers voorziene gft-bakken bij het restafval leeggooiden. Eén klager, woonachtig in de Haagse binnenstad, zette zijn klacht kracht bij door foto's van het incident mee te sturen. Ook werd er meer dan eens over geklaagd dat vuilophalers gft-emmers meenamen. Dit gebeurde in straten waar maar weinig emmers stonden, zodat vermoed moet worden dat de medewerkers het gebruik ervan verder wilden ontmoedigen zodat ze die straten voortaan konden overslaan.

Een van de schrijvers van deze nota heeft herhaaldelijk een klacht ingediend over het gewoonweg dumpen van snoeiafval van zijn klimop bij het grijze afval, ondanks een bordje erop: Dit is groen, gft-afval. De klacht werd administratief netjes gemeld, maar er kon niet over gecorrespondeerd worden. Over de afhandeling van de klacht is nooit meer wat gehoord. Zo wordt het gevoel gekweekt dat er toch niets mee gedaan wordt. Deze ervaring is niet uniek: nogal wat klagers meldden ons zich gefrustreerd te voelen over de afhandeling van hun klacht. Waar te klagen en hoe klachten worden afgewikkeld is onduidelijk. Inhoudelijk komt er soms niet eens een reactie. In een gesprek met de gemeente werd overigens erkend dat er iets schort aan de terugkoppeling.

Op heterdaad...

Terwijl we deze nota aan het schrijven zijn, zien we de HMS het huisvuil ophalen. Eerst komt de restafvalwagen langs en een uurtje later de gft-wagen. Op de straat staan groene emmertjes, grijze containers en groene gft-containers. Netjes naast de gft-emmers ligt snoeiafval. De emmertjes laten de ophalers keurig staan, maar alle groene bakken met gft en snoeiafval en de bundeltjes snoeiafval worden gewoon bij het restafval gegooid. Het is duidelijk business as usual...

Dit alles heeft de bereidheid van de Haagse burger om mee te werken aan een scheidingsbeleid systematisch sterk ondermijnd. Tegen dit gedrag van (sommige) HMS-medewerkers kan geen HANS-campagne op. Het is eigenlijk een wondertje dat er de laatste tijd weer meer gft-afval ingezameld wordt.

Wij denken dat de klachten het spreekwoordelijke topje van de ijsberg zijn. Alleen milieubewuste mensen, die het er niet mee eens zijn dat gft bij het restafval wordt gegooid, klagen. Veel mensen zal het een zorg zijn. Uit tevredenheidsonderzoeken blijken de meeste mensen wel tevreden te zijn over de HMS, maar wat zegt dat?

Het Haags Milieucentrum wil ter zake dan ook de volgende aanbevelingen doen:

- 1 - de klachten aan het adres van de HMS moeten beter uitgezocht worden. Ook moet worden uitgezocht welk traject klachten doorlopen. Hoe vaak wordt 353 3000 gebeld en wat wordt ermee gedaan? Hoe controleren en corrigeren de toezichthouders van DSB in de stadsdelen het gedrag van de vuilophalers?
- 2 - er moeten maatregelen worden genomen om ongewenst gedrag door HMS-medewerkers tegen te gaan en procedures te stroomlijnen.
- 3 - indien de gemeente Den Haag een sprong voorwaarts wil maken in het scheidingsgedrag, dan zal deze historische ballast ruiterlijk erkend moeten worden. De gemeente zal moeten communiceren dat onjuiste afvalverwerking door HMS-personeel voortaan bestraft zal worden.

Wanneer de HMS blijft doorgaan met deze wanprestatie kan de gemeente overwegen om bij contractvernieuwing (hoewel op dit moment geen punt van discussie) voor een andere inzamelaar te kiezen. Ook de vervuiling door de HMS zal hierbij een hard punt kunnen zijn. Het argument vanuit de HMS dat de burger afval zo slordig aanbiedt is waar, maar geen excuus voor hun gedrag.

2.3 Het goede voorbeeld

De gemeente Breda toont ons een goed voorbeeld van een succesvol gft-inzamelingsbeleid. Op het afvalcongres van SenterNovem van najaar 2007 presenteerde Breda haar methode. Om de hoeveelheid gft-afval en de kwaliteit ervan te verhogen in wijken waar deze laag zijn, heeft deze gemeente een aanpak ontwikkeld onder het motto 'Samen doen we het apart'. Zie ook het rapport 'Bewoners Heuvel en samen doen we het apart'.

De aanpak bestaat uit een intensieve kwaliteitscontrole in een afgebakende periode van vier weken, met directe feedback naar de burger, zowel corrigerend als stimulerend. De corrigerende feedback bestaat uit een systeem met gele en rode kaarten, eventueel gevolgd door een brief of een persoonlijk bezoek. Steeds wordt hierbij uitleg gegeven over wat de burger niet goed heeft gedaan. De stimulerende feedback bestaat uit voorlichting over hoe gescheiden inzameling wél moet en de kans op een beloning in de vorm van een bosje bloemen voor wie het gft-afval goed scheidt. Zo kreeg de Heuvel-buurt (waar in 2000 het pilotproject plaatsvond) na twee maanden als beloning een metershoge kerstboom van de gemeente.

Het proefproject leidde tot goede resultaten. Was bij de nulmeting het gft-afval in 337 van de 1.200 duobakken vervuild, acht weken later, tijdens de nameting, ging het nog maar 32 bakken. Hiermee was de doelstelling van de pilot - maximaal 5% vervuilde duobakken - gehaald. Later daalde het aantal vervuilde bakken zelfs nog verder, naar een constant gemiddelde van 20 stuks per week.

Centraal in deze aanpak staat de inzamelploeg. Deze kent de wijk en is in de praktijk verantwoordelijk voor de kwaliteitscontrole en de communicatie. Ze schrijft onder meer artikelen voor het plaatselijke huis-aan-huisblad en heeft speciaal voor allochtone vrouwen tijdens de taallessen een gastcollege verzorgd over afvalscheiding.

De inzamelploeg krijgt tijdens de duur van het project forse ondersteuning van de afvalwachten (uit het oogpunt van handhaving), de milieuconsulent en de administratie.

De aanpak is zeker in het begin arbeidsintensief. De ondersteuning in de controle, de huisbezoeken en met name de administratieve afhandeling vragen veel tijd. Vanwege deze inspanning wordt de aanpak in Breda dan ook alleen gehanteerd in wijken met ernstig vervuild gft-afval.

2.4 Beloning goed gedrag

Mensen die de moeite nemen hun gft gescheiden aan te bieden zouden naar onze mening beloond moeten worden. Zij besparen de gemeenschap geld, omdat composteren maar ongeveer eenderde kost van verbranden. Zolang het abonnementensysteem bestaat (in de door ons bepleite systeemwijziging wordt het overbodig), moet serieus overwogen worden om mensen met een abonnement een korting van 20 à 30 euro op hun afvalstoffenheffing te geven. Hiervan gaat een forse impuls op de gescheiden inzameling van gft uit.

3.

Ontwikkelingen op gft-gebied

Op het terrein van gft zijn er de laatste jaren tal van ontwikkelingen die vragen om een andere aanpak en behandeling van gft door de gemeente. Het door vele overheden omarmde 'Cradle 2 cradle'-principe beschouwt gft als grondstof en niet slechts als brandstof. Daarnaast is wetenschappelijk aangetoond dat eerst vergisten en dan composteren het beste is om gft te verwerken. Zelf composteren blijft natuurlijk het beste.

3.1 Cradle to cradle: afval wordt voedsel

Het 'Cradle to cradle'-principe van Michael Braungart & William McDonough heeft veel enthousiasme en creativiteit losgemaakt met zijn radicale benadering van afval als grondstof. Diverse producten zijn volgens dit principe ontworpen: van gel tot een sportschoen, van een bureaustoel tot een heel bedrijventerrein. Op het gemeentelijk afvalcongres was 'Cradle to cradle' (vaak aangeduid als C2C) een thema van belang.

De principes van Cradle to cradle zijn:

- geen downcycling maar upcycling
- geen end of pipe-oplossingen, maar een echte kringloop
- afval is voedsel, zowel biologisch als technisch
- 100% goed!

Een citaat uit het boek Cradle to cradle van William McDonough en Michael Braungart (pg. 20):
"Lange tijd hebben landen als Nederland en Duitsland zich voortrekkers gevoeld op het gebied van milieubeheer. In mijn ogen staan ze nu al ruim vijftien jaar stil. Milieubeheer is nu vooral een streven naar vermindering van de milieuaantasting door de end of pipe techniek. (...) In Europa zijn bijvoorbeeld nauwelijks voorzieningen voor de inzameling van oude vloerbedekking. Kringloopwetenschap beperkt zich in Europa over het algemeen tot thermische recycling. De Nederlandse en Duitse aanpak om milieuproblemen met behulp van afvalverbrandingsovens uit de wereld te helpen, vormt een grote bedreiging voor de echte kringloopwetenschap".

In discussies met Nederlandse afvaldeskundigen namen Braungart en McDonough scherp stelling tegen de hoogtechnologische verbrandingsovens in Amsterdam, ook al hebben die een wat hoger thermisch rendement dan conventionele.

De essentie van de C2C benadering is, dat een afvalbedrijf een grondstoffenbedrijf moet worden.

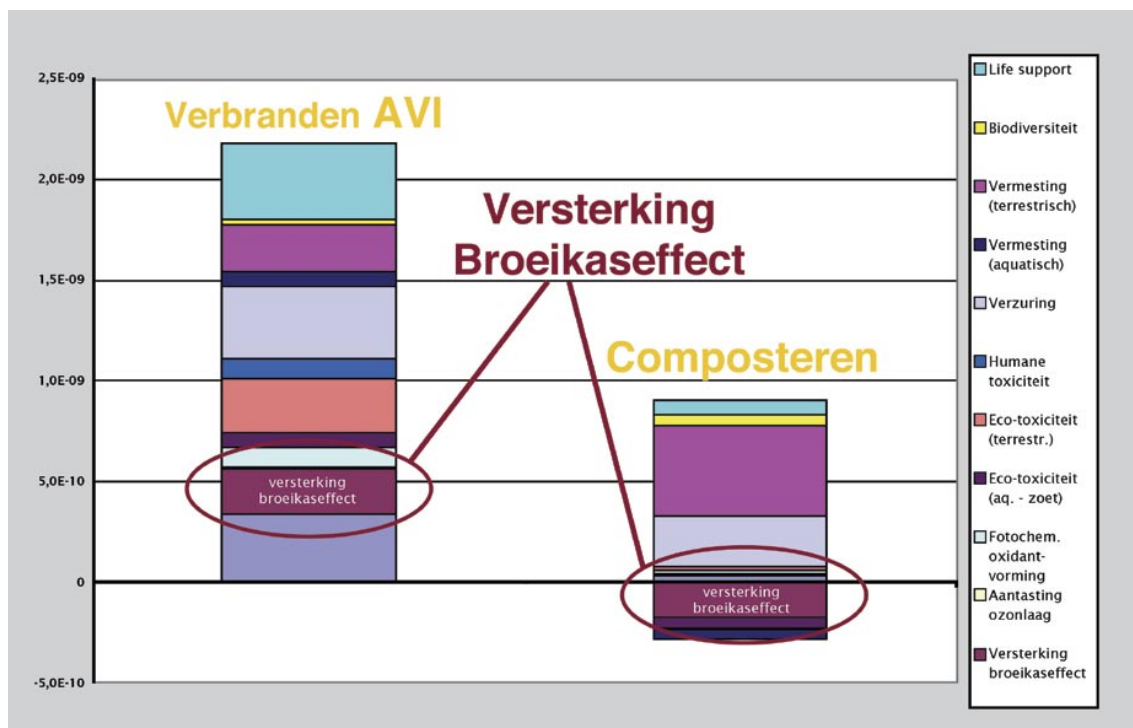
Eerst kan door vergisting de energie uit gft gehaald worden en dan kan de rest als compost en bodemverbeteraar worden gebruikt.

Afval verwerken kost nu geld en daarmee heeft het een negatieve financiële waarde. Deze eigenschap leidt wereldwijd tot allerlei milieucriminaliteit. De echte omslag zal pas komen als afval voedsel en grondstof wordt en dus een positieve financiële waarde krijgt. Wellicht kan dit niet voor 100% en blijft dit utopisch. Zeker op de korte termijn zullen er altijd afvalstromen zijn waarvan de verwerking geld kost, maar als doelstelling (geen downcycling maar upcycling) geeft C2C wel richting aan het toekomstig beleid en weet de stroming mensen te enthousiasmeren. De 100%-doelstelling moet vooral in de ontwerpfase uitgangspunt zijn.

3.2 Wel eens water zien branden?

‘Wel eens water zien branden?’ is de pakkende titel van een notitie van VAR B.V., een recyclingbedrijf in het oosten des lands (zie bijlage 2). Gft-afval bestaat immers voor een zeer groot deel uit water. Toch is jarenlang is de conclusie geaccepteerd dat verbranding van gft niet slechter voor het milieu was dan gescheiden inzamelen en composteren. Ten grondslag hieraan lag een LCA-studie (levenscyclusanalyse) van duizenden pagina’s bij een MER van het Landelijk Afvalplan (LAP). Het rapport was zo ingewikkeld (gemaakt) dat er geen zinnige conclusie meer uit te trekken was. Tegenargumenten (zoals: hergebruik is beter dan laagwaardig energie opwekken, compost is belangrijk als bodemverbeteraar, compostering van gft voorkomt dat in Oost-Europa hoogveen afgegraven moet worden) waren er genoeg, maar sneeuwden onder in de berg van cijfertjes. Inmiddels heeft de wetenschap andere inzichten opgeleverd. Dat moge uit onder meer uit het onderstaande staatje blijken.

Conclusie: composteren is beter voor het milieu dan verbranden.

Gesommeerde milieueffectscores (genormaliseerd) voor verwerking van GFT-afval (Rapport 'Herziening levenscyclusanalyse voor GFT-afval'; IVAM 2004)

3.3 Vergisten én composteren

Het HMC vindt dat het ingezamelde gft-afval eerst vergist moet worden, zodat er methaan uit gewonnen kan worden.

Een dergelijk scenario past goed in de landelijke transitie scenario's, waarin veel toekomst voor groen gas wordt geschetst. Ook de Roadmap naar een CO₂-neutrale gemeente besteedt veel aandacht aan vergisting van gft. Dit rapport is door Build Desk gemaakt voor de koplopers van CO₂-neutrale gemeenten. De gemeente Den Haag heeft, door zich aan te sluiten bij de koplopers, zich (impliciet) al verplicht om deze weg te kiezen. In een 'alles-uit-de-kastscenario', essentieel in een ambitieus klimaatbeleid, kan vergisting met energie-opwekking niet gemist worden.

Een belangrijk financieel argument is dat in de nieuwe subsidieregeling voor duurzame energie (sde) er €5.2 cent per kWh voor uitgetrokken wordt.

Na vergisting kan het gft gecomposteerd worden. De ervaring leert dat compost uit vergisting-installaties minder stikstof en minder zout bevat dan niet-vergiste gft, waardoor het geschikter is als compost (veenvervanger).

Het eerder genoemde recyclingbedrijf VAR B.V. bouwt op dit moment een grote gft-vergistinginstallatie waar jaarlijks zestigduizend ton gft-afval verwerkt zal worden tot groene stroom. De biologische restproducten worden in de composteerinstallatie alsnog omgezet in schone compost. De huidige compostverwerker van de gemeente Den Haag (Delta Milieuservices) beschikt ook over vergistinginstallaties. Eneco zoekt op dit moment samen met hoogheemraadschap Delfland uit in hoeverre ook de bestaande vergistingsinstallatie op het Houtrusterrein kan worden ingezet.

Het lijkt erop dat de discussie - ook onder invloed van C2C - is beslecht. Verbranding van materialen die nuttig hergebruikt kunnen worden is in het defensief geraakt. Uiteraard zal de afvaloverver-

Gezamenlijk composteren in de Waterspin

brandingslobby zich hier niet bij neerleggen; er zijn immers grote investeringen gedaan die in vele jaren terugverdiend moeten worden.

In het nieuwe contract dat de gemeente Den Haag gaat afsluiten zou moeten worden gekozen voor vergisten en daarna composteren. Om voldoende volume te genereren verdient het aanbeveling als de Haaglanden-gemeenten hierin samen optrekken.

3.4 Zelf composteren: de kortste keten

Los van alle discussies over gescheiden gft inzamelen is iedereen het erover eens, dat de meeste milieuwinst wordt gehaald als mensen zelf composteren en de compost in eigen tuin verwerken. Korte ketens zijn in het algemeen het beste voor het milieu. Allerlei vervoersbewegingen worden vermeden.

Over compostering bestaan de nodige vooroordelen, zoals over stank, maar een goede composthoop stinkt helemaal niet. Bovendien kan een composthoop bijv. gebruikt worden om pompoenen op te kweken en kan deze een leuk element in een tuin zijn.

Behalve individueel composteren in eigen tuin is ook gezamenlijk composteren een optie, bijvoorbeeld op de honderden binnenterreinen in Den Haag Zuidwest. Dit zou krachtig gestimuleerd moeten worden, veel meer dan tot op heden gebeurt. Er kunnen cursussen compostmeester worden gegeven. Het HMC heeft de deskundigheid in huis om dit in een project te organiseren, maar ook andere organisaties kunnen dit oppikken.

Een middel om nut en noodzaak van compostering te communiceren zou een goede film kunnen zijn. Het beeld, dat het afval toch allemaal op de grote hoop wordt verbrand, kan daarmee effectief worden bestreden. C2C, CO2-besparing en lagere lasten voor de burger zijn de uitgangspunten.

De film zou kunnen beginnen met beelden van een inwoner die in de keuken zijn afval scheidt, vervolgens beelden van de reis naar de Binckhorst en de boten naar de Europoort, dan van de composteringsfabriek, van de compost die eruit komt en tot slot van de tevreden landbouwer die deze op zijn land gebruikt.

De videofilmjes van New Energy zijn goede voorbeelden van hoe het kan. De Haagse films zouden ook geschikt moeten zijn voor lokale TV-media en scholen.

3.5 Een nieuw Italiaans initiatief

Er zijn ook andere mogelijkheden om de gft-inzameling een nieuwe impuls te geven.

In Rijswijk is onder 300 huishoudens een pilot gehouden met een nieuw (Italiaans) systeem voor in de keuken. Het gaat om een compostbakje met een klein mandje waarin een dampdoorlatend zakje zit. Het zakje is vervaardigd uit maïs en volledig composteerbaar. Het stinkt niet. Zelfs visafval en vissenkoppen zijn geen probleem. Als het zakje vol is kan het dichtgeknoopt worden en in de gft-bak (of op de composthoop) gedaan worden. Het afbreekbare plastic voorkomt dat de bak vies wordt en deze stinkt ook niet meer.

Dit systeem is met name heel geschikt voor mensen in een bovenwoning die weinig ruimte hebben. Ze hoeven alleen maar het bioplasticzakje dicht te knopen en naar een verzamelcontainer te brengen. Een idee zou zijn om de bestaande grote donkergroene containers (260 liter) te gebruiken als verzamelcontainer.

De pilot in de hoogbouw van Rijswijk leidde tot de volgende resultaten:

bij de nulmeting haalde 32% van de huishoudens 17 kg gft op met een vervuilingsgraad van 8%; na 1 jaar deed 76% van de huishoudens mee met een gemiddelde opbrengst van 36 kg en een vervuilingsgraad van 1%.

Dit zijn prima resultaten, die ook in Den Haag gehaald kunnen worden. Het is het HMC bekend dat

er diverse aanvragen bij de gemeente zijn geweest. Zo bestaat er in de Caballerofabriek belangstelling.

Het systeem met het bakje en het composteerbare zakje neemt enkele zwaarwegende bezwaren van de burger tegen gft-inzameling weg. Zolang het systeem van de abonnee-nten blijft, kunnen het bakje en het zakje inge-voerd worden in wijken waar de inzamelplicht niet is afgeschaft. Maar ook kan het aantal abonnee-nten met dit systeem stevig uitge-breid worden.

Het BioBagsysteem

3.6. Fermenteren van gft: zelf composteren op z'n Japans

Recent is een nieuw systeem voor gft-fermentatie op de markt gebracht: de Bokashi-emmer. Dit systeem werkt al tientallen jaren in Japan en wordt nu ook in Engeland omarmd. Gft wordt in deze emmer gefermenteerd met behulp van een versneller (EM). Ook gekookt afval kan zo verwerkt worden, hetgeen bij gebruik van een compostvat niet mogelijk is i.v.m. ongedierte. Fermentatie gebeurt zonder de stank van de verrottingsprocessen die normaal in een gft-bak plaatsvinden.

Het percolaat kan dagelijks afgetapt en als plantenvoeding gebruikt worden. Het materiaal dat er na zes weken uitkomt, kan op de composthoop worden gestort of in de tuin ondergewerkt worden. Het systeem is dus bij uitstek geschikt voor tuinbezitters. In volkstuinen leidt het tot hogere gewasopbrengsten.

Omdat het HMC slechts producten adviseert die in de praktijk zijn uitgetoet, heeft het een tijd geleden een Bokashi aangeschaft. Het systeem werkt goed, zelfs bij een vrij eenzijdige samenstelling van het gft-afval (veel koffiedrab). De aanschafkosten zijn even hoog als wat bedrijven betalen voor twee maanden gft-abonnement bij de AVR.

Ook het Haags Milieucentrum heeft een Bokashi

Het HMC stelt voor dat de gemeente fermentatie van GFT-afval door particulieren financieel gaat stimuleren, net zoals ze dat in het verleden gedaan heeft met het compostvat. Een set Bokashi-emmertjes zou de burger dan ongeveer €20,- kosten (normaal €60,-).

4.

Overige afvalstromen

4.1 Wordt 2008 het jaar van de kunststofinzameling?

De VNG, het ministerie van VROM en de afvalwereld hebben een akkoord gesloten over kunststofinzameling. Namens de gemeenten tekende Wim Deetman, de voormalige burgemeester van Den Haag. Het is dan ook wrang dat 'zijn' gemeente in haar recente nota Den Haag Schoon op dit gebied zeer terughoudend is. Zo valt op pagina 21 te lezen: "Dit zal nog de nodige hoofdbreken kosten. (...) De oplossing is er niet zo een twee drie".

Het neigt naar de bekende bureaucratische houding waar voor elke oplossing een probleem wordt gezocht. Het geeft ook aan dat het afvalbeleid van Den Haag niet proactief genoeg is. Dit terwijl 21 gemeenten al de nodige positieve ervaringen met kunststofinzameling hebben opgedaan.

Er zijn principiële bezwaren tegen kunststofinzameling mogelijk, met als belangrijkste dat een statiegeldsysteem beter voor het milieu is. Daar kan het HMC mee instemmen, maar in het parlement is daar al jarenlang geen meerderheid voor zo'n statiegeldsysteem te vinden. Laten we dus pragmatisch zijn.

Het cruciale argument voor kunststofinzameling is gelegen in de CO₂-besparing. In Milieumagazine jaargang 19, nummer 3 wordt uiteengezet dat 1000 kg HDPE-afval bij verbranding 2.876 kg CO₂-uitstoot veroorzaakt en recycling slechts 259 kilo. Dat is dus een CO₂-besparing van 2.617 kg per ton harde plastics.

Ingenieursbureau CE heeft voorgesteld om vooral de harde plastics, het HDPE, van shampooflacons ed. te recyclen, omdat recycling van het zachte plastic (de plastic zakjes) niet veel milieuvordelen biedt en duur is. In Vlaanderen wordt in de zgn. PMD-zak uitsluitend het harde plastic ingezameld, en niet zachte materialen zoals champignonbakjes en boterkuipjes.

Overigens bewijst Lankhorst Engineering dat zachte plastics heel goed gerecycled kunnen worden. Dit bedrijf zet kunststofafval om in planken, platen en oeverbeschoeiing en verwerkt 30.000 ton kunststof tot 25.000 eindproduct. Op de afvalbeurs was de scheidingsinstallatie van Lankhorst te zien, die allerlei soorten plastic kan scheiden.

Het HMC adviseert om kunststofinzameling krachtig ter hand te nemen, te beginnen met de harde plastics. Bij grote supermarkten kan worden begonnen met de plaatsing van kunststofbakken naast de bekende glas-, papier- en textielbakken. Het systeem van versnippering en ondergrondse inzameling kan overwogen worden. Uit recente berichten in de pers blijkt dat burgers het vanzelfsprekend vinden om kunststofverpakkingen gescheiden aan te bieden.

In sommige wijken kan kunststofafval wellicht wekelijks apart worden opgehaald. Bijvoorbeeld in doorzichtige zakken zoals die welke in Antwerpen voor de PMD-fractie worden gebruikt.

4.2 Papier

De structuur van de papierinzameling is in Den Haag in grote lijnen redelijk op orde. Er zijn papierbakken en één keer per maand wordt het papier huis-aan-huis gratis opgehaald. Toch wordt er jaarlijks slechts gemiddeld 20 kilo per inwoner ingezameld. Veel papier en karton verdwijnen tussen het restafval en zelfs in groene containers. Volgens cijfers van de gemeente bestaat bijna een kwart van het huisvuil uit papier en karton. Ook wordt het vaak los naast de grijze zakken neergezet en door de HMS in de perswagen gedaan.

Dat is jammer, want recycling van papier en karton geeft een grote milieuwinst. We zullen dat in deze nota niet onderbouwen, maar duidelijk is dat op energie, CO₂ en grondstoffen bespaard wordt als papier wordt hergebruikt. Daarnaast is het zo dat bedrukt papier in de gft-emmer de compost vervuult.

Een financieel argument is dat elke kilo papier 8 cent in de afvalstoffenheffing scheelt.

Ook voor betere resultaten in de papierinzameling is een systeemwijziging in de tarieven noodzakelijk. Het moet voor de burger lonen om naar de papierbak gaan en/of het papier maandelijks aan de straat te zetten. Als mensen voor een dure restzak moeten betalen, zullen ze deze niet zo snel met papier en karton volstoppen.

Los daarvan moet veel duidelijker worden gemaakt hoe belangrijk papierrecycling is. Ook hiervoor zou het middel van een film ingezet kunnen worden. Te beginnen met een krantenlezer, die zijn papier maandelijks op de stoep zet, via de tussenschakel van de papiergroothandel en de fabriek, terug naar de krantenlezer. Met heldere informatie over de milieu- en financiële winst.

Overigens verdient de maandelijks inzameling meer aandacht. Het is het HMC gebleken dat zelfs veel behoorlijk bewuste Hagenaars dit systeem niet of nauwelijks kennen. Ze weten de data niet en in sommige straten worden ze er ook niet aan herinnerd, omdat de hele straat niets aanbiedt. Hiervoor zouden wijkgerichte campagnes kunnen worden gevoerd.

Overwogen kan worden, dat de HMS los aangeboden karton en papier niet meeneemt maar er een sticker opplakt: we halen het dan en dan op en als U niet kunt wachten staat daar een papierbak.

In de nota Optimalisering van het afvalbeleid wordt gesproken over meer blauwe papiercontainers in woonblokken. Daar zijn elders in het land goede ervaringen mee opgedaan. Reden genoeg om hiermee in Den Haag voortvarend aan de slag te gaan, vindt het HMC. Ook moet nog eens kritisch worden gekeken of het aantal papiercontainers op straat niet moet worden uitgebreid.

Wij bevelen aan om karton altijd te accepteren en tegelijkertijd mensen krachtig te stimuleren dit in een platte vorm aan te bieden. Nu gebeurt het nog vaak dat een in de papierbak gepropte doos onevenredig veel ruimte inneemt waardoor de bak te snel 'vol' raakt.

4.3 Glas

Voor glas geldt min of meer hetzelfde als voor papier. Het systeem is in grote lijnen in orde maar de resultaten zijn matig. De jaarlijks ingezamelde hoeveelheid glas van gemiddeld 14 kilo per inwoner (een inzamelingspercentage van 49%) blijft achter bij de in de nota Optimalisering genoemde gemeentelijke doelstellingen (54%) en nog sterker bij de LAP-doelstellingen van VROM (waarin gestreefd wordt naar 90% inzameling).

Net als bij papier geldt ook hier dat de dure restzak de noodzakelijke financiële prikkel geeft.

En ook hier zou een film een krachtig communicatiemiddel kunnen zijn.

Enkele punten die naar onze mening extra aandacht verdienen:

- er zou gecommuniceerd moeten worden dat ook kleine glazen verpakkingen in de glasbak horen;
- in nogal wat andere gemeenten wordt niet op twee kleuren gescheiden maar op drie (wit, groen en bruin). Kennelijk is dat rendabel. Het HMC zou een nader onderzoekje naar deze keuze aanbevelen;
- zolang de glasbakken niet zijn vervangen door ondergrondse systemen verdient het aanbeveling om de vaak rommelige situatie bij deze bakken aan te pakken. Er liggen vaak glasscherven op de grond en mensen zetten er ander afval naast. Ofwel de inzamelaar moet het schoonmaken, of het moet meegenomen worden in de veegdiensten. Boetes kunnen mensen die er ander materiaal bijzetten afschrikken;
- naast of tegen glasbakken worden nogal eens grote formaten glas neergezet. Voor de inzameling van dergelijke grote formaten moet een oplossing gevonden worden. Een brengdepot in ieder stadsdeel (zie paragraaf 5.3) maakt het mensen gemakkelijker om op een verantwoorde manier van dit soort glas af te komen.

4.4 Klein chemisch afval (KCA)

Ook de inzameling van klein chemisch afval levert niet al te veel op, maar hier is het systeem niet optimaal. De lage respons heeft de gemeente destijds doen besluiten te stoppen met de chemokar, terwijl overwogen had kunnen worden te kiezen voor het Utrechtse systeem (daar gaat de chemokar in de avonduren langs de deuren, op een tijdstip dat de mensen thuis zijn). In Den Haag wordt uitsluitend gekoerst op aanbidding van kca bij winkels. Op de gemeentelijke website staat een lijst van winkels met een overzicht van welk chemisch afval ze accepteren. De batterijbox in supermarkten is de bekendste inzamelingsmogelijkheid.

De CDA-raadsfractie heeft vragen gesteld over de beperkte deelname van winkels. Het antwoord was dat het aantal winkels uitgebreid zou worden, maar de resultaten zijn het HMC niet bekend.

Uitbreiding van het aantal adressen is echter niet het enige. Het is het HMC gebleken, dat veel mensen niet op de hoogte zijn van deze lijst en er is een zekere schroom om met verfvafval naar een winkel te gaan. Het wegnemen van deze schroom zou een belangrijk aandachtspunt moeten zijn. Het moet normaal gevonden worden dat men verfvasten e.d. inlevert bij het kopen van een nieuwe pot verf en de oude spaarlamp inlevert als men een nieuwe koopt.

Het HMC heeft niet de indruk dat winkels dit heel actief stimuleren. Deelnemende winkels zouden de inlevermogelijkheid meer onder de aandacht moeten brengen, bijvoorbeeld via posters op het raam en flyers op de toonbank. De gemeente zou deze informatiematerialen beschikbaar kunnen stellen.

Afvalscheiding in Antwerpen

Behalve aan inzameling via winkels blijft er volgens ons behoefte aan het systeem van de chemokar. Maar dan wel via de Utrechtse methode (de kca-kar gaat 's avonds langs de deur, als de kans veel groter is dat mensen thuis zijn).

Daarnaast kan overwogen worden om een eenmalige opruimactie te houden. Het HMC hoort veel verhalen van mensen, die allerlei restanten chemisch afval in een hok of kelder hebben staan en de drempel naar het milieudepot te hoog vinden (bijvoorbeeld omdat ze geen auto hebben). Zo'n eenmalige ophaalactie kan meteen als een PR-moment gebruikt worden.

Ook hier geldt weer, dat een brengdepot in elke wijk met deskundig en gemotiveerd personeel stimuleert dat mensen met hun kca langskomen.

Op communicatiegebied is een film een geschikt middel om duidelijk te maken wat er allemaal gebeurt met chemisch afval. Hierbij kan extra aandacht gegeven worden aan vervuiling door kca in het restafval.

4.5 Grof huishoudelijk afval

Het grofvuil wordt op afroep door de gemeente opgehaald. Dat lijkt een heel sympathieke en klantvriendelijke benadering, hoewel over de wachttijden klachten te horen zijn. Toch kleeft er een groot bezwaar aan dit systeem. Mensen zetten van alles bij elkaar op de stoep en bij het ophalen wordt het bij en door elkaar gegooid: nog bruikbare spullen worden gemengd met echt afval. Het is geen stimulans voor het zoveel mogelijk scheiden en het aanbieden van grofvuil in deelstromen. Zoals goede planken apart van geveerde en afgedankte keukenstoelen apart van het snoeiafval (zie ook paragraaf 5.4).

Op het moment dat elk stadsdeel over een goed toegankelijk brengdepot beschikt, moet gestimuleerd worden dat mensen hun grofvuil daar zelf naartoe brengen. Een betere scheiding zal het resultaat zijn.

Naast dit milieuargument spelen ook de kosten een rol. 'Gratis' ophalen is in feite erg duur en leidt tot hogere tarieven. Dit zou ontmoedigd moeten worden, zeker op het moment dat er goede brengdepots zijn. Dat kan door het ophalen aan een tarief te verbinden en het inleveren bij brengdepots gratis te maken.

4.6 Kringloopspullen

Den Haag kent een aardige infrastructuur van kringloopbedrijven. Uit gesprekken die het HMC met deze bedrijven voerde bleek dat ze vinden dat er meer aangeboden kan worden. Bij de HMS wordt verzocht dat er veel mooie spulletjes via het grofvuil in de perswagens belanden en kapotgeperst worden.

Een idee is om kringloopbedrijven het recht te verlenen om de aangeboden spullen van het grofvuil te beoordelen en (op een ordentelijke manier) de waardevolle spullen eruit te halen.

5.

Brengdepots: een cruciale schakel in de sprong voorwaarts

5.1 De huidige situatie

Als mystery guest heeft het Haags Milieucentrum bij de Haagse brengdepots allerlei materialen aangeboden. Deze bezoeken stemden ons niet vrolijk. Groen afval kon gewoon bij het restafval gegooid worden. Voor kca was geen deskundig personeel aanwezig. De boodschap die de Haagse burger in deze milieudepots jarenlang - impliciet - heeft meegekregen, is dat Den Haag gescheiden inzamelen niet belangrijk vindt. Hier geldt dus hetzelfde verhaal als de negatieve impact van onreglementair handelen door HMS-personeel. In de communicatie naar de burger zal hier expliciet naar verwezen moeten worden.

Het milieudepot aan De Werf 13 (Zichtenburg) is inmiddels opgeknapt en dat is een aardige verbetering. Toch blijft het een nadeel dat er weinig deelstromen worden onderscheiden. Zo wordt groenafval niet structureel ingenomen.

Ook het milieudepot aan de Vissershaven in Scheveningen is opgeknapt. Hierover hebben we ons nog geen oordeel kunnen vellen.

Het milieudepot in de Binckhorst (Plutostraat) is zeer rommelig en voldoet totaal niet aan de eisen die men aan een goed milieubringstation kan stellen. Inmiddels zijn er vergevorderde plannen om dit depot te verbeteren. Het wordt opgeknapt, de oppervlakte wordt verdubbeld en het aantal uitlaadplekken wordt uitgebreid. Tegen de herfst van 2009 moet het zover zijn.

5.2 Modelbringstation Zoetermeer

Wie een bezoek brengt aan het milieudepot in Zoetermeer zal de professionele uitstraling niet ontgaan. Het zelfbringdepot aan de Argonstraat is in tal van opzichten state of the art. Het depot is in meer dan één opzicht ruim. De openingstijden zijn ruim - op doordeweekse dagen van 8.00-15.45 uur (op koopavond tot 20.45 uur) en op zaterdag van 10.00-15.30 uur - en de opzet is dat ook. Het verkeer kan gemakkelijk doorstromen. Het depot is trouwens ook gemakkelijk te vinden. Wegwijzers duiden het helder en ruim van tevoren aan. Dit in tegenstelling tot de bewegwijzering van de Haagse depots, die te wensen overlaat of geheel ontbreekt.

Zoetermeer scheidt ongeveer twintig fracties: metaal, glas (inclusief plat glas), onbewerkt hout, bewerkt hout, puin, gips, groen, grond, autobanden (met en zonder velg), papier, chemo, witgoed en restafval. Inmiddels komen in Den Haag de depots aan de Plutostraat en De Werf hierbij in de buurt.

Voor de Vissershavenstraat schiet in dit opzicht schromelijk tekort, met als gevolg meer verkeer naar de andere depots. Dit leidt regelmatig tot ernstige verkeersopstoppingen.

Alle containers in het Zoetermeerse depot zijn voorzien van duidelijke borden die aangeven wat er wel en niet in mag. Medewerkers houden goed in de gaten wat er wordt gebracht. Het terrein wordt goed schoongehouden en ook het kantoortje en het loket zien er fris uit. De plek voor het inleveren van chemisch afval is bemand, overdekt en goed geregeld.

Ook over de 'routing' is goed nagedacht. Scheiding van inkomend en uitgaand verkeer, van de aanvoer (door particulieren) en de afvoer van de containers (door verwerkingsbedrijven) en scheiding van afval dat gratis kan worden gebracht en dat waarvoor betaald moet worden, maakt een snelle doorloop mogelijk.

Ook administratief kan er in Zoetermeer snel gehandeld worden. Elk huishouden heeft een afvalpas die toegang verschaft tot het zelfbrengdepot. Wanneer men afval (b.v. puin) brengt waarvoor betaald moet worden, kan men pas na betaling het terrein af. Een pinautomaat is aanwezig.

Samenvattend: de gemeente Zoetermeer laat met dit alles aan haar burgers zien dat afvalscheiding voor haar een serieuze zaak is. Dit terwijl de gemeente Den Haag in het nabije verleden afvalscheiding en het afleveren hiervan juist leek te willen ontmoedigen. Het Haags Milieucentrum vindt dat Den Haag een voorbeeld zou moeten nemen aan het Zoetermeerse zelfbrengstation.

5.3 Elk stadsdeel een brengdepot

Wij bevelen met kracht aan dat elk stadsdeel in Den Haag een pico bello brengstation krijgt. Met deskundig personeel en veel gescheiden deelstromen. Het wordt dan voor de burger veel gemakkelijker om zijn afval even langs te brengen en gescheiden aan te bieden. Ter vergelijking: in Antwerpen is er een brengdepot op elke 30.000 inwoners. In Den Haag op elke 158.000 inwoners.

Politiek is het interessant om te weten dat brengdepots geld kunnen opleveren (zie bijlage 1). De drie milieudepots (op 180.000 inwoners) in Almere scheiden tapijt, gipsplaat, tonercartridges, hout en groenafval e.d. in 21 bakken. De depots leveren per jaar € 350.000 euro op.

Het geheim zit erin dat de medewerkers dagelijks de website van de London Metal Exchange bezoeken en dus weten wat de wereldmarktprijzen zijn. Door hun kennis van prijzen blijven de handelaren en verwerkers scherp. Er worden contracten voor niet langer dan een jaar afgesloten. Enkele fracties (zoals asbest, kca en tapijten) zijn niet kostendekkend. Er wordt naar gestreefd om meer fracties geld te laten opleveren, zoals autobanden, tl-buizen, spaarlampen en spuitbussen. Daarnaast zijn de personeelskosten laag door de inzet van taakgestraften.

5.4 Herbruikbare bouwmaterialen

In de brengdepots moeten ook containerbakken voor her te gebruiken bouwmaterialen komen. Nu worden veel materialen vernietigd, waardoor ze niet opnieuw gebruikt kunnen worden. Dat is zonde. Het bedrijf Bouwcarrousel haalt materialen uit panden voordat die gesloopt worden, bijvoorbeeld toiletputten, radiatoren, plaatmateriaal, isolatiemateriaal, kranen en deuren. Die worden gereviseerd en hergebruikt. Voor het milieu zeer gunstig en voor de gebruikers voordelig (40% van de nieuwwaarde).

Overwogen kan worden om bij elk brengdepot een hergebruikwinkel te plaatsen waarin dit bouw materiaal verkocht kan worden. Bouwcarrousel en de Haagse Kringloopbedrijven kunnen hierin een rol spelen. Zo worden brengdepots recyclingparken.

6.

Antwerpen als lichtend voorbeeld

6.1 Gedifferentieerde tarieven: de dure restafvalzak

Antwerpen slaagt erin om lage afvalkosten voor haar burgers te combineren met een effectieve manier van afvalscheiden. In Den Haag, een stad die qua inwonertal goed vergelijkbaar is, blijft het tobben. Reden genoeg voor een bezoek aan de Sinjorenstad met de vraag wat Den Haag van haar zou kunnen leren.

Antwerpen hanteert het Diftar-systeem (gedifferentieerde tarieven) voor afval. De burger betaalt meer voor zijn afval wanneer hij weinig scheidt en minder wanneer hij meer scheidt. Antwerpen hanteert het systeem waarin de burger relatief veel voor zijn restafval betaalt, en minder of niets voor alles wat hij scheidt. In de (buurt)supermarkten zijn drie verschillende zakken te koop: voor restafval, voor gft en de eerdergenoemde PMD-zakken. Kleinbehuisden kunnen kleinere zakken voor gft en restafval kopen. Tegen een eenmalig bedrag van €45,- kan men ook een gft-container kopen. Maar bovenal stimuleert Antwerpen haar burgers om zelf te composteren, dat is helemaal gratis. Brochures maar ook de inzet van compostmeesters helpen de burgers daarbij.

Het resultaat is dat de Antwerpenaar zelf in de hand heeft hoeveel hij jaarlijks kwijt is aan zijn afval. Gemiddeld betaalt de Antwerpenaar maar € 75,- per jaar aan afvalkosten. En dat terwijl de Haagse burger elk jaar standaard € 260,- (tot € 350,-) kwijt is, of hij nu zijn afval scheidt of niet. Vanuit kosten-oogpunt voor de burger is er in Den Haag geen stimulans om afval te scheiden.

Daarbij komt nog dat het scheidingsresultaat van Antwerpen wel een factor twee tot tien hoger ligt. Ook het milieu heeft er dus flink baat bij. (zie tabel 2 op pag. 6). Het bedrag van €75,- is niet kostendekkend; de gemeente Antwerpen zegt er ongeveer hetzelfde bedrag bij te leggen.

Kosten voor de Antwerpse burger

Restafval:	€ 0,74 per 60-literzak
Gft:	€ 0,42 per 50-literzak
PMD:	€ 0,125 per 60-literzak
Papier:	Gratis

Tabel 3

6.2 Milieustraatjes en sluikestort

Speciaal om het probleem van te weinig opslagruimte in woningen op te lossen, zijn in een aantal wijken milieustraten ingericht. Bewoners kunnen hier de hele dag door al hun afval kwijt. Via een pasjessysteem krijgen ze toegang tot de verschillende afvalcontainers. Bedragen worden

automatisch afgeschreven (met een soort chipperpas). Cameratoezicht zorgt ervoor dat er niet illegaal gestort wordt. De boetes zijn hoog en meestal is snel achterhaald wie de overtreding begaan heeft.

Het Diftar-systeem levert wel meer 'sluikstort' op. Ook bij onze zuiderburen zijn er mensen die geld denken te besparen door hun afval illegaal te storten. De handhaving is daarom streng. Via een speciaal telefoonnummer kunnen mensen sluikestort melden, met de garantie dat het voor 98% binnen 24 uur wordt opgeruimd. De bezwaren die Den Haag heeft met betrekking tot Diftar en ruimtegebrek in flats worden hier op een praktische manier opgelost.

6.3 Gemeente zegt Ja! tegen afvalscheiding

Het Ecohuis (zie www.eha.be), is Antwerpens paradepaardje op milieugebied. Een complex met veel tentoonstellingsruimte, speciaal bedoeld om de Antwerpse burger (met name kinderen) voor te lichten over het milieu. De aantrekkelijk vormgegeven ruimtes passen helemaal in de positieve houding ten opzichte van afval van de gemeente. De Stad Antwerpen en haar ambtenaren (van hoog tot laag) zijn duidelijk gemotiveerd om afvalscheiding een succes te laten zijn. Ook de brochures over afvalscheiden zijn aantrekkelijk en duidelijk vormgegeven en in verschillende talen verkrijgbaar. Een website en de nieuwskrant zorgen voor up to date informatie.

6.4 Milieudepots

Ook bij het bezoek aan twee van de milieudepots wordt weer duidelijk dat de Stad Antwerpen het afvalprobleem en haar burgers serieus neemt. Goed opgeleide medewerkers beoordelen het afval dat binnenkomt en begeleiden de burger bij het scheiden. Eén van de fracties die apart worden ingenomen is - hoe kan het ook anders - frituurvet. Antwerpen telt momenteel acht milieudepots en men streeft naar nog zeven erbij. Dit zou betekenen één depot op elke 30.000 inwoners - een schril contrast met de drie kleine Haagse depots.

Onder de indruk van de Antwerpse aanpak, vragen we ons af wat de gemeente Den Haag er nog van weerhoudt om met Diftar te beginnen. De burger is veel goedkoper uit terwijl de hoeveelheid gescheiden afval per inwoner er een factor twee tot tien op vooruit kan gaan. Tel uit de milieuwinst!

6.5 Conclusies voor Den Haag

Voor het HMC staat vast dat kiezen voor een ander systeem cruciaal is voor een grote sprong voorwaarts. Een financiële prikkel is noodzakelijk om een beter milieugedrag te stimuleren. Voor vrij abstracte betogen dat de tarieven omlaag gaan als de scheidingspercentages flink stijgen, zijn maar zeer weinig mensen ontvankelijk. Maar een direct financieel gevolg als men zijn afval al dan niet scheidt geeft een forse impuls.

Bij water, elektriciteit en gas is het vanzelfsprekend: als je meer verbruikt betaal je meer. In Den Haag is het zo dat mensen die braaf hun papier, glas, gft e.d. gescheiden aanbieden de gemeenschap kosten besparen, maar evenveel moeten betalen als de huishoudens die daar allemaal geen zin in hebben.

Naast rechtvaardiger is diftar ook doelmatiger. In eenderde van de gemeenten waar vormen van gedifferentieerde afvaltarieven bestaan, wordt minder restafval aangeboden en zijn de tarieven in het algemeen lager.

Logisch, want als mensen (veel) moeten betalen voor een restzak willen ze daar zo lang mogelijk mee doen. Mensen zijn niet alleen gemakzuchtig maar ook zuinig.

7.

Nieuwe initiatieven

7.1 Luierinzameling

In tientallen gemeenten werden luiers apart ingezameld, die vervolgens werden verwerkt in de fabriek van Knowaste. Hoewel vraagtekens te zetten zijn bij het milieurendement, vindt het HMC evenals de beleidsmedewerkers van die gemeenten en deskundigen van SenterNovem dat dit procedé energie, materialen en water bespaart. Het was dan ook de bedoeling om luierinzameling aan te bevelen in het kader van deze nota, maar nog terwijl we ermee bezig waren hieven de Amerikaanse eigenaren van Knowaste het bedrijf op financiële gronden op. Sommige gemeenten zijn nu gestopt met de inzameling, andere sturen de luiers naar een vergistingsinstallatie in Lelystad.

Het HMC adviseert om vergisting van ingezamelde luiers serieus te overwegen. Den Haag zou de ontwikkelingen goed moeten volgen om te beoordelen of op korte termijn tot luierinzameling kan worden overgegaan.

7.2 Een verbod op gratis plastic zakjes

Gratis plastic zakjes leiden tot een enorme vervuiling, zowel op straat als in de natuur. Plastic hangt in bomen en struiken in Afrika en drijft rond in de wereldzeeën.

Verschillende landen, waaronder China en Rwanda, hebben besloten tot een verbod op gratis plastic zakjes. Ook 22 Londense gemeenten gaan hiertoe over. Er wordt gediscussieerd over de vraag of dit in het kader van de Europese marktwerking wel toelaatbaar is, maar wat in Londen kan, kan ook in Den Haag. Het HMC stelt daarom voor om de gratis plastic zak in Den Haag te verbieden. Den Haag, die tot de voorlopers van CO₂-neutrale gemeenten wil behoren, kan dit in milieuvergunningen en misschien de APV regelen. Als flyer en bij APV verboden kan worden, moet dat ook kunnen als het gaat om het gratis verstrekken van plastic zakken.

Deze systeemgreep zal een stimulans betekenen voor de al jarenlang bepleite mentaliteitsomslag goede tassen mee te nemen als men boodschappen doet. Het zal ook reacties in de markt stimuleren, zoals bij Yves Rocher, die zijn klanten een mooi opvouwbaar tasje meegeeft. Tegelijkertijd zal zo'n maatregel heftige tegenreacties uitlokken. Maar een gemeente die in haar afvalbeleid actief aan de slag wil met C2C, ziet dit als een mooie kans om het hele beleid beter onder de aandacht te brengen.

Naast deze politiek gewaagde stap kan ook het systeem van de tassenbol (zie www.tassenbol.nl) bij supermarkten ingevoerd worden. Plastic zakjes die niet meer nodig zijn kunnen daarin gedaan worden, ook de betere tasjes waarvoor betaald moet worden. Wie een plastic zakje nodig heeft haalt er een uit. Het is een vorm van recycling die plastic zakjes bespaart, maar de C2C-toets van 100% goed niet doorstaat.

7.3 Frituurvet als brandstof

Biobrandstoffen staan in een kwade reuk. Ze gaan nogal eens ten koste van de natuur of concurreren met voedsel. Voor biodiesel uit frituurvet geldt dit niet. Deze optie komt door de strenge keuring van de milieufederaties en Stichting Natuur en Milieu (zie hun recente rapport Helderagroene biomassa). Er dient nog goed uitgezocht te worden of het vanuit milieu-oogpunt beter is om de frituurolie mee te stoken in een elektriciteitscentrale dan wel om er biodiesel van te maken.

Er wordt op dit moment een fabriek gebouwd in Amsterdam, waarbij Roti-services betrokken is. Dit bedrijf zamelt ook in Den Haag bij restaurants het frituurvet in. Een vetafscheider en het gescheiden houden van frituurvet is voor horeca met frituurvoorzieningen wettelijk verplicht. Maar ook in huishoudens gaan aanzienlijk hoeveelheden frituurvet om. Het idee is ontstaan ook dit in te zamelen. Particulieren zouden gestimuleerd kunnen worden hun gebruikte frituurvet bij de patatkraam in te leveren, waar het vervolgens, samen met het frituurvet van de kraam, wordt ingezameld.

In navolging van Antwerpen kan ervoor gekozen worden frituurvet ook gescheiden in te zamelen op milieudepots. Zolang dit niet gerealiseerd is, biedt de route via de patatkramen perspectieven. Het bedrijfsleven wil er graag in samenwerken.

Afvalscheiding in Antwerpen

7.4. Tapijt

Tapijten kunnen heel goed hergebruikt worden. In de gemeente Westland haalt de Van Vliet Groep in speciale tapijtcontainers oude tapijten op. Deze worden overigens niet hergebruikt in de tapijtindustrie maar verwerkt tot brandstof voor Duitse warmtekrachtinstallaties. Dat is beter dan niets, maar is géén C2C.

Als de acht brengdepots per stadsdeel op orde zijn kan er een aparte bak voor oude tapijten komen en moeten er afspraken met de tapijtindustrie worden gemaakt. Zolang dit niet geval is, kan gekozen worden om Van Vliet ook in Den Haag in te schakelen. Deze deelstroom kost echter (ook in Almere) meer dan ze oplevert.

7.5. Kurk en aluminium

Deze materialen kunnen goed worden hergebruikt. Sommige schoenwinkels zamelen kurk in om in nieuwe zooltjes te verwerken. Een enkele kerk zamelt aluminium in. Adressen zijn te vinden op de pagina Hergebruik van de website van het Haags Milieucentrum.

Vooral hergebruik van aluminium geeft veel milieuwinst. Recycling van aluminium vraagt minder dan 10% van de energie die nodig is voor de productie van primair aluminium.

Als de stadsdeelbrengdepots gerealiseerd zijn, kan er ook voor deze deelstromen gekozen worden. In de tussentijd kan de gemeente op haar website en in haar voorlichting meer aandacht besteden aan recycling van kurk en aluminium.

7.6. Sloopafval

In Den Haag wordt veel verbouwd, met als gevolg veel sloopafval. Dit verdwijnt veelal in containers. Er zijn nogal wat aanbieders van containers en wat ze met het sloopafval doen heeft het HMC niet precies kunnen achterhalen. Ambtenaren vertelden ons dat veel containers naar de Van Vliet Groep gaan, hetgeen door Van Vliet bevestigd werd. We doen de aanbeveling uit te zoeken wat er precies met het sloopafval gebeurt.

Container vol bouwafval

Van Vliet heeft een scheidingsinstallatie gebouwd die het mogelijk maakt dat meer dan 90% van de materialen uit sloopafval wordt hergebruikt. Nog maar drie procent wordt gestort. Dat is een mooi resultaat.

7.7. Containerisatie

De HMS/AVR is op dit moment gevestigd op de Binckhorst. Daarvandaan wordt het afval in geperste vorm over water getransporteerd. In het masterplan Binckhorst is er geen plaats meer voor de HMS. Met een overgangstermijn van zeven jaar zou het bedrijf uitgeplaatst moeten worden naar de Vlietzone (zij het dat in het kader van het RSP is besloten en dat de Haagse gemeenteraad heeft gesteld dat het zoekgebied verruimd moet worden).

Deze radicale verandering biedt kansen. Wellicht kunnen de huisvuilwagens voorzien worden van perscontainers, die - inclusief hun ter plekke gecomprimeerde inhoud - direct op de trein gezet kunnen worden. Dit bespaart ruimte en betekent dat er voor de HMS/AVR niet per se een locatie langs het water gevonden hoeft te worden.

Vervoer per spoor of per water maakt uit milieu-oogpunt weinig verschil. Wel zijn de milieueffecten van vervoer over water afhankelijk van met name de vorm van energie die het schip in kwestie gebruikt.

8.

Aanbevelingen voor de Sprong voorwaarts

Het afvalbeleid is permanent in ontwikkeling. Gemeenten zoeken de oplossingen in verschillende richtingen. Van de aanpak van andere gemeenten kan een voorbeeldwerking uitgaan. Zo kan het nuttig zijn om bijvoorbeeld de resultaten van Utrecht en Den Haag te vergelijken en per deelstroom te onderzoeken waardoor de verschillen veroorzaakt worden. (bijlage 3)

Er bieden zich steeds nieuwe kansen aan en de beleidsafdeling van DSB moet daar veel actiever op inspelen. Nieuwe impulsen lijken daar nodig. Jarenlang zijn er geen inhoudelijke medewerkers van de gemeente Den Haag gesignaleerd op expertdagen van SenterNovem. Op het landelijk afvalcongres waren wel veel uitvoerders uit Den Haag aanwezig, maar geen beleidsmakers.

In het verleden is streng gehandhaafd op het niet te vroeg buitenzetten van huisvuilzakken. Ten grondslag hieraan lag de politieke keuze om zwerfvuil als prioriteit te kiezen. Een discutabele keuze, want zwerfvuil is niet het grootste milieuprobleem. Meer aandacht voor gescheiden gft-inzameling zou naar onze mening effectiever zijn geweest. Katten en meeuwen vreten huisvuilzakken aan omdat er organisch materiaal in zit. Als dat materiaal netjes in de biobak zit, doet dat probleem zich niet voor.

Handhaving in Antwerpen

Er kan alleen een grote sprong voorwaarts in het afvalbeleid gemaakt worden als de gemeente het gaat zien als een groot project, analoog aan de masterplannen in de Structuurvisie. Voor dat laatste is fors wat nieuwe capaciteit aangetrokken en de politiek controleert en stuurt het proces in sterke mate. Om alle voorstellen uit deze notitie uit te voeren zal er enorm veel op poten gezet moeten worden. Dat kan een stadsdeelmanager er niet bij doen. De kloof tussen beleid en uitvoering moet op dit terrein snel gedicht worden. Als de gemeenteraad dat wil, zouden belangrijke onderdelen van onze voorstellen nog in deze collegeperiode verwezenlijkt moeten worden.

De recente ontwikkelingen op het gebied van de textielinzameling zijn een voorbeeld van hoe traag processen kunnen gaan maar ook hoe succesvol te kunnen zijn. Drie jaar geleden heeft het HMC

zich ingezet voor textielinzameling via KICI. Behalve milieuwinst (als gevolg van hergebruik in plaats van verbranding van textiel) levert inzameling via KICI geld op voor mensenrechten (Amnesty international) en ontwikkelings-

samenwerking (Gered Gereedschap). De toenmalige wethouder voelde niet voor extra bakken in de openbare ruimte en er was allerlei gekissebis over de verhouding kosten/opbrengsten. Uiteindelijk werd er besloten tot het plaatsen van zestig KICI-bakken in de openbare ruimte. En met succes, zo blijkt uit dit bericht in de AD/HC van 21-2-08.

Om de inzameling van kleding verder te verhogen lijkt het ons goed meer publiciteit aan deze deelstroom te geven. Ook hier zou een filmpje gemaakt kunnen worden dat toont wat er met de kleding gebeurt na inzameling.

De plaatsing van de KICI-containers betekende een klein sprongetje voorwaarts. Voor een grote sprong voorwaarts zijn een cultuuromslag, politieke moed, politieke wilskracht en keihard en geduldig werken nodig. Een goed afvalbeleid is nooit af en vereist dagelijkse inzet.

Samenvatting van de aanbevelingen

1.

Kies voor een ander systeem met Antwerpen als voorbeeld.

Voor het realiseren van de doelstellingen voor gescheiden inzameling van de verschillende fracties conform het LAP is een systeemwijziging noodzakelijk. Het systeem met een dure zak voor restafval blijkt in de praktijk te werken, is voor de burger in het algemeen goedkoper en rechtvaardiger en beter voor het milieu. Het abonnementensysteem voor gft-inzameling wordt overbodig. Geld is niet het probleem. De brengdepots, een brengsysteem voor grofvuil en het niet langer boetes hoeven te betalen vanwege te weinig gft-aanbod, leveren zelfs geld op.

2.

Het C2C-principe wordt uitgangspunt van het beleid en wordt breed uitgedragen.

3.

Afvalbeleid is ook klimaatbeleid. Voor elk onderdeel van het beleid wordt een CO2-thermometer ontwikkeld die de CO2-winst aangeeft.

Groente-, fruit- en tuinafval

4.

Vergist gft eerst, composteer het dan.

5.

Er moet fors meer gft worden opgehaald dan nu. Het systeem van de dure restzak zal een impuls geven, maar ook nieuwe inzamelsystemen (zoals genoemd in hoofdstuk 3) zijn nodig.

6.

Zolang het abonnementensysteem bestaat kan er een korting van 20 euro op de afvalstoffenheffing worden gegeven.

7.

Er komt een krachtig handhavingsbeleid op gft-inzameling naar het voorbeeld van Breda.

8.

Binnen de HMS wordt effectief opgetreden zodat het personeel uitvoert wat de politiek wil. Er komt een onderzoek om het contractmanagement en de aansturing door de gemeente te verbeteren. Bij onvoldoende resultaat kan in het uiterste geval een andere inzamelaar ingeschakeld worden.

9.

Er wordt inzichtelijk gemaakt hoe de controle vanuit DSB in de stadsdelen op de HMS in de praktijk werkt en hoe dit beter moet.

10.

De klachtenprocedures worden goed uitgezocht en sterk verbeterd. Iedere klacht wordt gezien als

een gratis advies. De afhandeling wordt teruggekoppeld naar de klager. Deze moet het gevoel krijgen dat de klacht op prijs wordt gesteld.

11.

Er komt een filmpje waarin duidelijk wordt gemaakt wat er met het gft gebeurt.

12.

Zelf (al dan niet gezamenlijk) composteren wordt krachtig gestimuleerd. Vooroordelen (bijv. over stank) worden bestreden.

13.

Er worden cursussen zelf en/of gezamenlijk composteren aangeboden. Het woord 'compostmeester' wordt gewoon taalgebruik.

14.

Fermenteren wordt gestimuleerd (met €20,- korting op aanschafprijs van de Bokashi-emmer).

15.

Om het vertrouwen van de burger te (her)winnen is het essentieel dat de gemeente gemaakte fouten toegeeft en duidelijk maakt dat er maatregelen zijn genomen om die verder te voorkomen.

Milieudepots

16.

In elk stadsdeel komt een milieubringdepot volgens de hoogste maatstaven, met professioneel personeel dat de burger het vertrouwen geeft dat er serieus aan afvalscheiding wordt gedaan.

17.

Bij elk bringdepot kunnen ook opnieuw te gebruiken bouwmaterialen aangeleverd en gekocht worden, dit laatste via een hergebruikwinkel (bijv. in samenwerking met Bouwcarrousel).

De KCA-container op het milieudepot in Zoetermeer

Kunststoffen

18.

Er wordt gestart met kunststofinzameling, te beginnen met harde plastics.

19.

Er komt een verbod op gratis plastic zakjes.

20.

Bij supermarkten komt een tassenbol.

Papier

21.

Papierinzameling wordt gestimuleerd door middel van een film en door plaatsing van meer blauwe containers in gebouwen.

22.

Er wordt een campagne ontwikkeld om de mogelijkheid om papier eenmaal per maand aan de stoeprand te zetten beter onder de aandacht te brengen.

23.

Onderzocht wordt of het aantal papierbakken niet moet worden uitgebreid.

Grofvuil

24.

Overwogen moet worden of het huidige systeem van gratis ophalen van grof huishoudelijk afval gehandhaafd moet worden. Na de komst van een milieudepot in ieder stadsdeel zou het afgeschaft kunnen worden.

25.

Kringloopbedrijven krijgen contractueel het recht om waardevolle spullen uit het grof huishoudelijk afval te halen voordat dit wordt opgehaald.

26.

Tapijt wordt apart ingezameld, hetzij via het stadsdeelbrenghdepot, hetzij apart zoals Van Vliet in het Westland doet.

27.

Onderzocht wordt of alle containers met sloopafval wel volgens de hoogste standaard worden verwerkt.

28.

Overwogen kan worden om bij elk brenghdepot een hergebruikwinkel te plaatsen waarin (bouw)materialen verkocht kunnen worden. Bouwcarrousel en de Haagse Kringloopbedrijven kunnen hierin een rol spelen.

Glas

29.

Glasinzameling wordt gestimuleerd via een publieksfilmpje.

30.

Overwogen kan worden of een verdere scheiding op kleur nuttig en wenselijk is.

Klein chemisch afval

31.

Onder meer door middel van een film wordt inzameling via winkels en via (stadsdeel-)brenghdepots gestimuleerd. Meer winkels moeten deelnemen aan het brengsysteem.

32.

In een eenmalige actie haalt de gemeente jarenlang opgespaarde kca huis-aan-huis op.

33.

Frituurvet van particulieren wordt apart ingezameld om er biodiesel van te maken, zowel via de frituurdetailhandel als via een voorziening op het brenghdepot. Er wordt beter gehandhaafd in de horeca bij de verplichte vetafscheiders.

34.

Er komt een onderzoek naar de discussie frituur diesel of bijstoken in een elektriciteitscentrale.

Kleine afvalfracties

35.

Ook kleine deelstromen als aluminium en kurk worden gescheiden ingezameld, via de brenghdepot en de bestaande infrastructuur.

36.

Om textielinzameling via de bakken van KICI te verhogen, krijgt deze deelstroom extra publiciteit, onder andere door middel van een publieksfilmpje.

Organisatorische aspecten

37.

Het nieuwe afvalbeleid wordt gezien als een groot gemeentelijk project met veel politieke aansturing.

38.

De afdeling Milieu en Vergunningen wordt zodanig versterkt dat er alerter kan worden ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen en nieuwe initiatieven sneller worden genomen. Den Haag moet in de voorhoede van het beleid komen en meedoen aan talloze nieuwe veelbelovende initiatieven.

39.

De uitvoering wordt krachtig ter hand genomen en de organisatie wordt aangepast aan de nieuwe ambitie van de Grote Sprong Voorwaarts.

Bijlagen

1. 'Mooiste milieustraat in Almere'; Uit Binnenlands bestuur 11 jan. 2008.
2. Notitie VAR: 'Wel eens water zien Branden?'; www.var.nl
3. SenterNovem gegevens afvalscheiding 1998-2006 voor de gemeenten Utrecht en Den Haag; <http://www.senternovem.nl/uitvoeringafvalbeheer/>

HERGEBRUIK > De zorg voor milieu is geen moeizaam en duur karwei, dat laten de milieustraten in Almere zien. Ze zijn brandschoon en draaien als een tierelier. De afvalscheiding levert ook nog eens geld op.

Mooiste milieustraat in Almere

RENÉ DIDDE

Beheerder Wilders bezoekt dagelijks de website van de London Metal Exchange

Tapijt, gipsplaat, tonercartridges, pc's, hout en groenafval. Auto's met volle boedelbakken rijden op deze zonovergoten zaterdagochtend af en aan bij het inzamelstation voor klein en grof vuil in Almere. De bezoeker volgt een langzaam oplopende hellingbaan, ziet de glimmende zonnepanelen op de daken van de loodsen en wordt snel en vakkundig wegwijs gemaakt door oudere mannen in groene hesjes. Hij moet zijn afval zelf in een van de maar liefst 21 verschillende bakken deponeren, daarbij niet zelden subtiel gecorrigeerd door de krasse knarren.

'Kijk, op dat vrachtje gaan we een mooi winstje maken', wijst Peter Wilders, teamleider hergebruik bij de afvaldienst van de gemeente Almere. Een bezoeker brengt namelijk een heel pakket tonercartridges, een oude pc en een enorme partij karton. Geroutineerd knipt een medewerker de loshangende snoeren van de pc en maant de bezoeker en passant dat hij de cartridges uit het karton moet halen. Gedwee volgt de man de instructies op.

In een loods verderop ontfermen twee jongens zich over de ingezamelde pc's. Tientallen exemplaren staan tegen de wand opgestapeld. Met een accuboortje schroeven de jongens het moederbord eruit, slopen de harde schijf, en werpen de kunststofdelen in aparte bakken. 'Vooral die moederborden zijn letterlijk goud waard', weet Wilders. 'Een gespecialiseerd bedrijf haalt ze op, vershreddert ze, waarna in Duitsland de laag voor laag opgedampte edelmetalen als palladium, zilver en goud worden teruggewonnen.' Ook de connectors (de brede computerstekkers met de tientallen pootjes erin) bevatten een flinterdun laagje goud om snelle pc-verbindingen tot stand te brengen.

Brandschoon De aanpak van Almere laat zien dat de zorg voor inzameling en scheiding van afval geen vies, klagerig en moeizaam karwei is dat louter geld kost. De milieuperrons in Almere zijn brandschoon en ze draaien als een tierelier. Van de 80 duizend ton afval die de 180 duizend inwoners van Almere per jaar produceren, wordt slechts de helft verbrand. De andere helft wordt gescheiden ingezameld. De helft daarvan is papier, glas,

textiel en groente-, fruit- en tuinafval dat bewoners apart houden. De laatste helft, een kwart van de totale hoeveelheid, komen de bewoners geheel vrijwillig brengen bij een van de drie milieustraten in Almere.

De 20 duizend ton afval die via de milieustraten binnenkomt, is vooral puin en hout dat tegenwoordig een goede prijs oplevert. 'Schoon puin vindt hier in Almere gretig aftrek voor de taluds van de Hanzespoorlijn', aldus Wilders. Oud ijzer begint een nieuw leven bij de Hoogovens en de handelaar die zegt dat hij de oude loodaccu's wel 'om niet' meeneemt, krijgt bij Wilders en zijn medewerkers nul op het rekest. 'Want lood is lucratief', zegt Wilders. 'Het zware metaal doet 500 euro per ton, dus dat verkopen we zelf wel.' Zelfs al die afgeknipte snoeren van pc's, koelkasten en wasmachines - bij elkaar 35 duizend kilogram per jaar - zijn afhankelijk van de dollarkoers en de prijs van koper zeker hun gewicht in euro's waard.

In totaal houden de drie verschillende milieustraten in Almere een slordige 350 duizend euro per jaar over.

Het geheim van Almere bestaat er uit dat de medewerkers intensief de marktprijzen van afvalstoffen volgen. Onder andere bezoekt Wilders dagelijks de website van de London Metal Exchange, de toonaangevende beurs voor de wereldwijde handel in metalen en edelmetalen. 'Niet om als een speculant te bepalen wanneer ik moet verkopen, maar wel om goedbeslagen ten ijs te komen als hier handelaren op de stoep staan', legt Wilders uit.

Een andere succesfactor is dat Almere slechts korte termijncontracten sluit met ijzerhandelaren en andere werkers van het ingezamelde afval. 'We sluiten slechts jaarcontracten af. Doordat wij over de *knowhow* beschikken over de prijsontwikkeling van de secundaire grondstoffen blijven de handelaren en verwerkers scherp', zegt Wilders.

Er zullen altijd afvalfracties worden ingeleverd die de gemeente geen geld opleveren maar slechts geld kosten. Asbest, tapijt en klein chemisch afval als medicijnen en verfstoffen zijn daar voorbeelden van. Almere streeft er echter naar om meer afvalfracties geld te laten opleveren, zoals autobanden, tl-buizen en spaarlampen, spuit-

11 januari 2008 / week 2

Foto: Patrick Post

Gratis afval afleveren op een van de milieuperrons

buisen en verpakkingen. Batterijen, loden accu's en de computers behoren al tot de moneymakers in Almere.

Taakstraffen Het derde vernieuwende element in de aanpak is wat Wilders 'goedkope handjes' noemt. Almere werkt in samenwerking met Justitie, de reclassering en het Centrum voor Alcohol en Drugs (CAD) met taakstraffen, die een werkstraf van zestien uur of van tweemaal 240 uur moeten volbrengen. 'Het gaat om mensen die fraude met hun uitkering pleegden, iemand knock-out hebben geslagen of met een slok teveel op achterstuur zaten', zegt coördinator Johan Gijsen. Van de ro-

buuste omgeving van de milieustraat gaat een louterende werking uit, meent Gijsen. 'Dat komt doordat we ze volwassen benaderen en hen meteen als volwaardig lid van het team beschouwen', zegt Gijsen.

De aanpak werkt mede goed doordat Almere werkt met een groep van vaste medewerkers, meest vijftig-plussers, die voortkomen uit het seniorenbeleid van de dienst Stadsreiniging. Ze begeleiden de mensen, rijden op de vrachtwagens en bedienen de hydraulische kranen en vorkheftrucks. 'Ze zijn zeer betrokken', zegt Wilders, 'wat zich uit in een ziekteverzuim van drie procent. Dat is ongekend laag in deze branche.'

Wel eens water zien branden?

Communicatie van overheid naar burger

In 1994 heeft de Rijksoverheid een duidelijke nieuwe keuze gemaakt: verplichte scheiding van gft-afval als enige mogelijkheid om schone biologische stromen te verwerken tot een schoon en volledig herbruikbaar eindproduct: gft-compost. Dat was een keuze, die met de nodige weerstand is geïmplementeerd. Onbedoeld was daarmee de noodzakelijke infrastructuur geschapen op weg naar een benadering volgens 'Cradle to Cradle' (C2C). Het uitgangspunt van C2C is dat de mens de stoffen die zij consumeert dusdanig dient vorm te geven en te ontwerpen dat deze zonder nadelige gevolgen kunnen worden hergebruikt of worden teruggebracht in de natuur. Michael Braungart en William McDonough, de geestelijke vaders van C2C presenteren in hun boek vijf leidende beginselen voor de transformatie naar een eco-effectieve aanpak. De eerste is: 'Maak je bedoeling duidelijk. Kies bij voorkeur voor een nieuw kader in plaats van een stapsgewijze verbetering van het oude.' (Pag. 223, Nederlandse vertaling). Deze benadering is de beweging van eco-efficiënt naar eco-effectief. Dit grijpt in op het ontwerpniveau van de maatschappij en de infrastructuur van de afvalsector. Om dat te bereiken is een eenduidige positieve communicatie nodig van de overheid en het bedrijfsleven naar de burgers.

Brandend water

In het MER-LAP 2002-2012 heeft VROM een breuk gemaakt met de voorgaande keuze. Er werd vanaf dat moment naar gemeenten en burgers gecommuniceerd dat meeverbranden van gft-afval als aandeel in het huishoudelijk restafval, gelijkwaardig is aan het gescheiden verwerken van gft-afval tot een duurzame compost! Kortom: van Cradle to Grave; het verspillen van grondstoffen; het verbranden van water zogenaamd als een duurzame oplossing.

Sinds de verschijning van het MER-LAP is er veel veranderd. Er is weer een minister van VROM en zij kiest heel duidelijk voor een C2C-benadering. VAR dringt er met nadruk op aan dit ook duidelijk door te laten klinken in de communicatie naar de gemeenten en burgers.

Duidelijke beleidskeuze van VROM voor het nieuwe C2C-kader

Een dergelijke beleidskeuze betekent een actieve, gezamenlijke aanpak. Van de bedrijven die producten ontwerpen en bouwen, bedrijven die afval scheiden en recyclen, maar niet in de laatste plaats van de overheid. Kiezen voor C2C in plaats van Cradle to Grave. De planning van AVI-capaciteit verdient hierbij de aandacht. Er staan forse uitbreidingen op stapel en er dreigt overcapaciteit voor de lange termijn. Door eenmaal gebouwde dure overcapaciteit kan verdergaande scheiding en hoogwaardige recycling inclusief het 'C2C-denken' uit de markt worden gedrukt. Wij willen dit illustreren aan de hand van een voorbeeld:

Gft als zodanig kan niet worden verbrand, het is te nat en de calorische waarde is te laag. Het bestaat voor 60% uit water, 20% uit zand en slechts uit 20% brandbaar organisch materiaal. Daarvoor is de volgende 'oplossing' bedacht:

In de praktijk moet één ton gft worden verbrand in een mix met 3,5 ton huishoudelijk restafval om tot een acceptabele brandbaarheid in een AVI te komen. Huishoudelijk restafval op haar beurt bestaat globaal uit de volgende onderdelen: 35% ONF (niet bron gescheiden, vervuild gft), 26% papier/karton, 16% kunststoffen, 4% glas, 4% ferro, 3% textiel, 1% WEB/kca.

Men gaat dus, om één ton gft te verbranden, 560 kg kunststoffen mee verbranden. Laten we eens aannemen dat dit HDPE en PET is. Als deze HDPE en PET aan de bron gescheiden wordt en C2C wordt toegepast, levert dat 1.456 kg CO₂-besparing op. Ofwel; we verspelen dit als we gft 'mee verbranden'. Daarnaast verspelen we nog 140 kg glas = 45 kg CO₂ en 105 kg textiel = 360 kg CO₂.

Totaal dus 1.861 kg verspilde CO₂ doordat deze materialen niet gescheiden worden, maar worden mee verbrand om het gft te kunnen verbranden (de papierfractie is hierin nog niet eens meegenomen).

Helaas zijn dit effecten die in de MER-LAP-vergelijking nooit zijn meegenomen. Dat komt omdat in het MER-LAP stilzwijgend wordt uitgegaan van Cradle to Grave: de genoemde 3,5 ton restafval 'wordt toch verbrand'. Echter, bij C2C gaan we uit van het nuttig toepassen van technisch waardevolle grondstoffen zoals HDPE, PET, glas en papier in de technische kringloop en zoals gft in de biologische kringloop.

Overcapaciteit aan verbranding remt dus ontwikkelingen richting hergebruik. Een tweede punt is dat het milieurendement van bijvoorbeeld composteren flink kan worden verbeterd. Nu al is het zo dat het aanwenden van compost leidt tot een CO₂-reductie van minimaal 42 kg per ton gft (IVAM, Grontmij). Het voorvergisten van deze stroom leidt tot een extra reductie van 150 kg CO₂ per ton. Behalve voor de elektriciteitsproductie kan het biogas ook worden gebruikt als transportgas.

Inzet VAR

VAR heeft zich vanaf haar oprichting in de jaren tachtig gefocust op het sluiten van kringlopen; zo u wilt: op Cradle to Cradle. Oftewel, de nadruk leggen op gescheiden inzameling, sorteren en recycling. Dit is de beste garantie voor een duurzaam grondstoffenmanagement:

- Scheiden en benutten van biologische stromen zoals gft en productie van volledig herbruikbare compost uit wat ten onrechte 'afval' wordt genoemd.
- Vergroot de bijdrage van gft-afval door de toepassing van compost als veenvervanger in potgronden en voorschakeling van vergisten en productie van groene stroom.
- Stel de SDE-gelden maximaal beschikbaar om de gft-sector verder te transformeren naar vergisten met nacompostering en aldus maximale eco-effectiviteit.
- Stimuleer scheiden, sorteren, recyclen en de toepassing van secundaire materialen.

Het appel van VAR aan de overheid

VAR doet een dringend beroep op de overheid om éénduidig te communiceren over de effectiviteit van de diverse verwerkingsmogelijkheden richting burger. Niet vandaag gft-afval apart inzamelen om dat vervolgens morgen in twijfel te trekken.

In plaats van steeds te 'bewijzen' dat verbranden voor alle afvalstromen de beste keus is, dient de overheid stabiel en krachtig in te zetten op gescheiden inzameling, sorteren, vergisten, composteren en recycling.

Afvalverbrandingsinstallaties worden over een zeer lange termijn afgeschreven. Eénmaal gebouwd, meestal van publiek geld, bepalen zij voor een lange periode het grondstoffenbeleid in Nederland. VAR pleit er voor dat de overheid zich in eerste instantie concentreert op de 'recyclingcapaciteit' om daar vervolgens de verbrandingscapaciteit als sluitstuk aan toe te voegen, opdat alleen specifieke afval- en residu-stromen op een hoogwaardige manier worden verbrand.

Gemeenten dienen even zo oprecht en eerlijk te communiceren. Informeer de burger dat het wel degelijk duurzamer én goedkoper is om gft-afval gescheiden aan te bieden via de 'groene bak'. Zorg dat de burger in staat wordt gesteld aan te sluiten bij een duurzame, hygiënische verwerking in grootschalige composteerinrichtingen. Zadel de burger, omwille de verwerkingskosten te drukken, niet op met 'thuis-composteer-vaten' die, zoals we allemaal weten, slecht functioneren en door die slechte werking bovendien schade kunnen toebrengen aan het milieu en de volksgezondheid.

Een dergelijke benadering leidt tot minder CO₂-uitstoot, een intelligent grondstoffenbeleid en nodigt bovendien uit tot hoogwaardige innovatie van de sector.

SenterNovem - Uitvoering Afvalbeheer

Alle gegevens per gemeente

In deze tabel ziet u van de geselecteerde gemeente de hoeveelheid ingezameld afval, het scheidingspercentage, en enige financiële gegevens. Tot en met het jaar 2000 zijn niet voor alle stromen de gegevens beschikbaar. De scheidingspercentages 2001 en 2002 zijn berekend uit de gegevens van de gemeente. In die gevallen waarin maar van een deel van de componenten gegevens bekend zijn, zijn de overige bijgeschat.

Gemeente : Utrecht Vanaf 2001 inclusief Vleuten-De Meern											
Stedelijkheidsklasse : 1 , Zeer sterk stedelijk											
Inzamelende instantie : *											
Jaar		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Inwoners		232744	232718	233667	256420	260545	265151	270244	275258	280949	288401
Huishoudelijk Afval											
gescheiden ingezameld											
gft-afval	kg/inw	37	34	35	39	39	35	37	34	31	*
papier	kg/inw	64	46	51	45	46	30	31	44	48	*
glas	kg/inw	20	18	18	20	23	21	20	22	18	*
textiel	kg/inw	1	*	*	*	*	*	*	0	*	*
kca	kg/inw	*	*	1.3	1.3	1.2	1.3	1.2	1.1	1.5	*
overig	kg/inw	*	*	*	0	*	*	*	0	0	*
Niet gescheiden rest	kg/inw	304	303	311	293	305	310	294	293	291	*
Grof Huish. Afval											
gescheiden ingezameld											
web	kg/inw	*	*	*	*	*	*	*	3.4	3.6	*
puin	kg/inw	*	*	*	42	43	42	41	33	32	*
grof tuinafval	kg/inw	*	*	*	7	10	8	8	7	7	*
overig	kg/inw	*	*	*	18	41	48	*	42	41	*
niet gescheiden rest	kg/inw	*	*	*	59	69	69	66	53	63	*
Scheidingpercentage											
hha	procent	*	*	*	27	27	22	24	27	25	*
gha	procent	*	*	*	65	59	59	59	62	57	*
totaal	procent	*	*	*	38	36	33	34	36	34	*
Kosten en organisatie											
eenpersoonsheffing	€/huish.	78	80	*	108	139	151	166	183	225	255
meerpersoonsheffing	€/huish.	78	80	102	108	139	151	166	183	225	255
afvalbeheerkosten	€/huish.	139	176	202	202	198	209	233	235	240	255
verwijderingskosten	€/ton	*	*	75	75	85	117	90	92	103	*
diftar		geen	geen	geen	geen	geen	geen	geen	geen	geen	Geen

* : gegevens zijn niet bekend

Legenda:

hha: huishoudelijk afval
 gha: grof huishoudelijk afval.
 kca: klein chemisch afval
 web: wit- en bruingoed
 diftar: tariefdifferentiatie
 overig: overig gescheiden ingezamelde componenten, bijv. metalen en flacons

Legenda diftar:

vol. : volume
 v/f : volume / frequentie
 gew. : gewicht
 v.c. : volume container
 o.c. : overige combinaties
 d.a. : dure afvalzak
 v/a.p.: volume / aantal personen
 aantal personen wordt weergegeven als geen diftar

In opdracht van

SenterNovem - Uitvoering Afvalbeheer

Alle gegevens per gemeente

In deze tabel ziet u van de geselecteerde gemeente de hoeveelheid ingezameld afval, het scheidingspercentage, en enige financiële gegevens. Tot en met het jaar 2000 zijn niet voor alle stromen de gegevens beschikbaar.
De scheidingspercentages 2001 en 2002 zijn berekend uit de gegevens van de gemeente. In die gevallen waarin maar van een deel van de componenten gegevens bekend zijn, zijn de overige bijgeschat.

Gemeente : 's-Gravenhage											
Stedelijkheidsklasse : 1 , Zeer sterk stedelijk											
Inzamelende instantie : Haagse milieu service											
Jaar		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Inwoners		442799	440743	441094	442356	458635	463826	469059	472096	475627	473941
Huishoudelijk Afval gescheiden ingezameld											
gft-afval	kg/inw	24	19	16	13	10	9	9	9	9	*
papier	kg/inw	27	27	24	22	21	19	20	20	22	*
glas	kg/inw	18	16	17	17	19	15	14	14	16	*
textiel	kg/inw	0	0	0	0	0	0	*	0	*	*
kca	kg/inw	*	*	0.5	0.7	0.7	0.6	0.6	0.7	0.6	*
overig	kg/inw	*	*	*	0	0	0	*	0	0	*
Niet gescheiden rest	kg/inw	286	289	291	298	294	302	302	302	300	*
Grof Huish. Afval gescheiden ingezameld											
web	kg/inw	*	*	1.3	1.7	1.7	0.6	0.5	1.4	1.2	*
puin	kg/inw	*	*	*	8	4	4	5	5	2	*
grof tuinafval	kg/inw	*	*	*	*	1	0	0	0	*	*
overig	kg/inw	*	*	*	3	10	10	7	4	9	*
niet gescheiden rest	kg/inw	*	*	*	76	70	81	76	145	153	*
Scheidingpercentage											
hha	procent	*	*	*	15	15	13	13	14	14	*
gha	procent	*	*	*	19	19	15	14	7	8	*
totaal	procent	*	*	*	16	16	13	13	12	12	*
Kosten en organisatie											
eenpersoonsheffing	€/huish.	190	196	198	235	209	217	225	234	237	260
meerpersoonsheffing	€/huish.	224	230	233	200	246	255	265	275	278	305
afvalbeheerkosten	€/huish.	234	238	300	300	299	301	306	261	264	289
verwijderingskosten	€/ton	*	*	89	89	81	120	84	86	96	*
diftar		geen	geen	geen	geen	geen	geen	geen	geen	geen	Aant

* : gegevens zijn niet bekend

Legenda:

hha: huishoudelijk afval
gha: grof huishoudelijk afval.
kca: klein chemisch afval
web: wit- en bruingoed
diftar: tariefdifferentiatie
overig: overig gescheiden ingezamelde componenten, bijv. metalen en flacons

Legenda diftar:

vol. : volume
v/f : volume / frequentie
gew. : gewicht
v.c. : volume container
o.c. : overige combinaties
d.a. : dure afvalzak
v/a.p.: volume / aantal personen
aantal personen wordt weergegeven als geen diftar

HOUD

Dit is een uitgave van het Haags Milieucentrum.
Wilt u meer informatie, of ontvangt u graag
meer exemplaren, neem dan contact op met:

Haags Milieucentrum
Groot Hertoginnelaan 203
2517 ES Den Haag
070 30 50 286
info@haagsmilieucentrum.nl